

Gemeente Dinkelland

Reactienota zienswijzen concept Warmtevisie Noordoost Twente

Leeswijzer

In dit document worden de binnengekomen zienswijzen in de gemeente Dinkelland over de Warmtevisie Noordoost Twente behandeld. De overige binnengekomen zienswijze, die in de gemeente Losser is binnen gekomen, wordt ter kennisgeving toegevoegd.

Het college van Dinkelland heeft de concept Warmtevisie Noordoost Twente op 17 december 2019 vastgesteld. Vervolgens heeft deze gedurende een periode van 6-weken ter inzage gelegen. In deze zelfde periode heeft dit document ter inzage gelegen bij de gemeenten Tubbergen, Losser en Oldenzaal.

De concept Warmtevisie Noordoost Twente kon tijdens de openingsuren in de gemeentehuizen van de vier Noordoost Twentse gemeente worden ingezien. Ook was het document te raadplegen op de website www.ruimtelijkeplannen.nl.

Gedurende de hiervoor genoemde termijn kon een ieder mondeling dan wel schriftelijk zienswijzen kenbaar maken. In de vier gemeenten zijn in totaal drie zienswijzen ingediend.

In dit document worden de ingekomen zienswijzen die betrekking hebben op de gemeente Dinkelland voorzien van een gemeentelijk standpunt. De zienswijze die is ingediend in de gemeente Losser wordt in de betreffende gemeente behandeld.

Zienswijze op Warmtevisie Noordoost Twente van Duurzaam Weerselo

Ingediende zienswijze Duurzaam Weerselo

Aan Burgemeester en Wethouders van Dinkelland
Postbus 11,
7590 AA Denekamp
Geacht college,

Op 17 januari heeft u de Warmtevisie NO Twente voor inspraak ter visie gelegd. Daarin geeft u aan welke opties u denkt in de toekomst te kunnen benutten voor het aardgas vrijmaken van woningen in het dorp Weerselo en rondom Weerselo. Wij waarderen het dat u samen met de NOT gemeenten deze verkenning heeft uitgevoerd om zodoende inwoners een beeld te schetsen wat hen te wachten staat. Wij willen daarin graag meedenken maar hebben ook zorgen over de af te leggen marsroute.

Voor wat betreft onze reactie leggen wij de nadruk op uw voornemens ten aanzien van Weerselo, temeer omdat u uiterlijk in 2021 een Wijk Uitvoerings Plan (WUP) voor Weerselo gereed wilt hebben. In dat verband hebben wij de volgende vragen en opmerkingen betreffende:

1. Techniekeuze, Figuur 5.1. pagina 31;
2. Betaalbaarheid en financiering § 7.4, pagina 57-59;
3. Vervolgstappen, Hoofdstuk 9, pagina 67-68.

Ad 1 Techniekeuze

In z'n algemeenheid valt op dat de techniekeuze per kern en per buurt globaal is ingevuld op basis van bouwjaarklassen van woningen. Niet meegenomen is welke differentiatie daarin kan bestaan en welke maatregelen door eigenaren aan hun woning al zijn uitgevoerd om de energievraag te beperken. Zoals bekend zijn wij als Duurzaam Weerselo voor Weerselo e.o. bezig met een gezamenlijk inkooptraject voor onder andere isolatiemaatregelen. Juist daarbij is het van belang met het oog op eindperspectief op de langere termijn nu "no-regret" maatregelen te nemen en geen maatregelen waarvan achteraf blijkt dat ze versneld moeten worden afgeschreven vanwege ontoereikendheid in de toekomst. Het beginsel van woonlastenneutraliteit, één van de uitgangspunten van het Klimaatakkoord, komt daarmee in gevaar.

Van groot belang hiervoor zijn de "standaarden en streefwaarden voor isolatie van de bestaande bebouwing" waaraan door de minister van BZK wordt gewerkt maar die nu nog niet bekend zijn^[1]. Hoe gaat u daarmee om ook wanneer zou blijken dat deze bekendmaking van standaarden en streefwaarden door het Rijk langer gaat duren dan nu wordt verwacht? Past u uw planning van het WUP daarop aan? Immers, een juiste isolatiekeuze is van cruciaal belang.

Ad 2 Betaalbaarheid en financiering § 7.4, pagina 57-59

Wij maken ons zorgen over de betaalbaarheid van de verschillende vervangingsopties voor aardgas verwarming zoals weergegeven in de tabellen 7.5 en 7.6 op pagina 59. Voor uw conclusie dat de jaarlijkse kosten lager liggen dan de jaarlijkse kosten voor aardgas ontbreekt in de WTV een deugdelijke onderbouwing. Vooralsnog gaan wij er van uit dat dit te optimistisch is gesteld ook al omdat bepaalde technieken nog stevig aan ontwikkeling onderhevig zijn (zoals de onzekerheid over de COP waarde van warmtepompen). Ook ontbreekt een perspectief op een tegemoetkoming van eigenaren in een onrendabele top middels subsidies alsook een doorkijk op de financieringsmogelijkheden voor eigenaren^[2]. Wij vragen u om de WTV op deze punten nader te verduidelijken. Zolang er onvoldoende handelingsperspectief wordt geboden hebben wij grote moeite met deze paragraaf van de WTV en zal het overleg met inwoners over het WUP naar onze inschatting een moeizame aangelegenheid worden.

Ad 3 Vervolgstappen , Hoofdstuk 9 pagina 67-68.

Al in 2020 zou er een WUP moeten zijn opgesteld. Inmiddels zijn er in 2020 al weer 2 maanden verstreken en moet de WTV na verwerking van inspraakreacties nog worden vastgesteld.

Oorspronkelijk was er per dorp voor het opstellen van een WUP € 100.000,-- in het vooruitzicht gesteld maar nu blijkt dat dit bedrag aanzienlijk lager uitpakt. Wij vragen ons af hoe u in een zo korte termijn én met een lager budget een zo ingrijpend proces met bewoners wilt organiseren en of de planning van het proces wel realistisch is als u het merendeel van de inwoners in deze ingrijpende woningtransitie wilt meenemen en hen ook voldoende handelingsperspectief wilt bieden. Zolang dat perspectief niet voldoende aanwezig is achten wij het dan ook nog niet opportuun om in het WUP op te nemen dat aardgaslevering wordt beëindigd zoals gesteld in § 9.1³. Wij geven dan ook de voorkeur aan een stap-voor-stap benadering (gezien ook het gestelde onder Ad 2) .

Wij hopen dat u bij de vaststelling van de WTV rekening wilt houden met de hierboven vermelde zienswijze.

Beantwoording zienswijze Duurzaam Weerselo

Ad 1 Techniekkeuze

Ten eerste, als toelichting op de techniekkeuze per kern en per buurt. De basis die hiervoor gebruikt is, is het CEGOIA model. Dit is een rekenmethode voor de meest geschikte techniek op basis van beschikbaarheid en laagste maatschappelijke kosten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een CBS buurt indeling. Uiteraard kan, en in veel gevallen is dat het geval, deze afwijken van de daadwerkelijke situatie in de transitieopgave. Er wordt echter in de visie (nog) niet ingezoomd op woning niveau.

De keuze om te beginnen met een wijk is gemaakt op basis van hierboven CEGOIA model, daarnaast is gekeken naar de nabijheid van een warmtebron, sociale structuur en de leeftijd van woningen. Om tot een goede keuze te komen hebben daarbij een aantal stakeholders meegedacht over een logische prioritering (zoals bijvoorbeeld netbeheerders, woningbouwcorporaties, vakspecialisten van de gemeente).

De keuze om te differentiëren op basis van woningen van voor 1992 en na 1992 heeft de basis in het bouwbesluit dat sinds 1992 geldt. Door dit bouwbesluit moeten woningen van na 1992 aan bepaalde isolatiestandaarden voldoen. Deze woningen hebben daarom (gemiddeld) een beter energielabel en zijn relatief goed te isoleren naar een energielabel B of hoger.

Ten tweede is het van belang te benadrukken dat de differentiatie op woningniveau gebeurd in de wijkuitvoeringsplannen. Op dit moment wordt op basis van de hierboven genoemde punten een keuze gemaakt. In het wijkuitvoeringsplan wordt hier dieper op ingegaan en wordt dit verder uitgewerkt. Dit plan stellen we samen (gemeente, wijkbewoners, belangrijke stakeholders) op en daarin kijken we ook gezamenlijk naar de meest geschikte oplossing voor een (type) woning, welke dus af kan wijken van de gekozen techniek in de warmtetransitievisie.

Ten derde in de warmtetransitie wordt altijd rekening gehouden met initiatieven die al door de samenleving worden opgepakt. Een dergelijk initiatief als het gezamenlijk inkopen van isolatiemaatregelen is een heel mooi initiatief. Ook hier moet worden benadrukt dat dit trajecten zijn die gezamenlijk kunnen en misschien wel moeten worden aangepakt.

Dat hierin nog niet alles zeker is soms vervelend, maar niet onontkomelijk. De zorgen die hierover zijn zullen een plek krijgen in het wijkuitvoeringsplan, waarbij haalbaarheid en betaalbaarheid altijd het uitgangspunt zijn. Juist door hierin samen op te trekken kan er beter omgegaan worden met veranderingen en/of wijzigingen ten opzichten van de uitgangssituatie. Ongeacht of deze positief of negatief zijn.

Ad 2 Betaalbaarheid en financiering § 7.4, pagina 57-59

De gegeven kosten zijn indicatief. Dit betekent dat er in realiteit een reikwijdte in kosten is en dat deze afhankelijk zijn van de specifieke woning en omvang van het project en installatie. Zowel de gasprijs

als de kosten voor alternatieve warmte kunnen lager dan wel hoger uitvallen in de toekomst. In de berekening is wel uitgegaan van verregaande isolatie, waardoor de situatie op papier kan afwijken van de werkelijkheid. De gebruikte cijfers voor de onderbouwing van de kosten zullen waar mogelijk als bijlage worden toegevoegd en besproken in wijkuitvoeringsplannen.

Met betrekking tot de financieringsmogelijkheden vertrouwen we erop dat het Rijk hiervoor de juiste middelen beschikbaar stelt. Hier is in Bijlage 4 van de Warmtevisie Noordoost Twente meer over te lezen. Een van de middelen die het Rijk al dit jaar beschikbaar heeft gesteld is het Warmtefonds. Hierdoor kunnen woningeigenaren een VVE's gedurende een lange(re) looptijd een lening aangaan, waardoor de maandlasten voor verduurzaming relatief laag blijven.

Daarnaast is het een taak van de gemeente om er op toe te zien dat het Rijk wordt aangespoord de juiste middelen beschikbaar te stellen. Juist de gesprekken die bij het opstellen van een wijkuitvoeringsplan worden gevoerd kunnen hier aan bijdragen.

Ad 3 Vervolgstappen , Hoofdstuk 9 pagina 67-68.

Het klopt dat bij de provincie middelen zijn aangevraagd die helpen het proces rondom het opstellen van wijkuitvoeringsplannen te professionaliseren.. De middelen die beschikbaar worden gesteld zullen dan ook gebruikt worden om een zo goed mogelijk plan op te stellen voor Weerselo én de andere wijken die als eerste gepland staan voor een transitie naar een aardgasvrije omgeving.

Er is echter nooit een definitieve toezegging gedaan van €100.000 voor het opstellen van een wijkuitvoeringsplan. Het is namelijk aan de Provincie Overijssel om dit te beoordelen. Op het moment van het opstellen van de visie is hier nog geen duidelijkheid over. Wel zullen wij de middelen gebruiken om deze zo efficiënt mogelijk in te zetten, zodat de ervaringen in Weerselo ook meegenomen kunnen worden in andere wijken.

Het vertrouwen is er dat de gemeente samen met de bewoners van de wijk, in dit geval Weerselo, tot een gedegen plan kan komen voor het aardgasvrij maken van de omgeving. Het is belangrijk er attent op te zijn om zoveel als mogelijk gebruik te maken van de daarvoor opengestelde subsidies. De daadwerkelijke uitvoering en het opstellen van het plan ligt echter bij de gemeente zelf. Hier ligt de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de juiste middelen aanwezig zijn om een wijkuitvoeringsplan op te stellen.

De voorkeur om dit traject stapsgewijs aan te pakken wordt onderschreven. Juist het wijkuitvoeringsplan is een uitstekend middel om gezamenlijk de transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2030 vorm te geven op een manier waar alle inwoners aan mee kunnen doen. In welke stappen dat gedaan wordt, zal blijken uit het wijkuitvoeringsplan. Het streven is nog steeds een plan in 2020, omdat er naast Weerselo in 2021 ook een plan voor andere wijken opgesteld dient te worden. De kwaliteit en de gedragenheid van een plan zijn daarin echter belangrijker dan het jaar 2020.

Conclusie

De beantwoording van de zienswijze heeft niet geleid tot een aanpassing in de Warmtevisie Noordoost Twente.

Zienswijze op Warmtevisie Noordoost Twente van Energieneutraal Noord Deurningen

Ingediende zienswijze Energieneutraal Noord Deurningen

Aan: Gemeente Dinkelland
T.a.v.: Het college van B en W.
Nicolaasplein 5
7591 MA Denekamp

GEMEENTE DINKELLAND	
Ingekomen:	11 FEB. 2020
Op:	
	RAAD
	B&W

Betreft: Zienswijze

Onderwerp: Rapportage Warmtetransitie visie Noord Oost Twente (NOT)

Datum: 10-2-2020

Geachte college,

Het rapportage Warmtetransitie visie Noord Oost Twente ligt bij de gemeente Dinkelland vanaf 17 januari 2020, 6 weken ter inzage. Hierop hebben wij op- en aanmerkingen en maken bezwaar zoals onderstaand beschreven.

Inleiding

Zoals u wellicht weet is de Stichting Duurzaam Noord Deurningen al vanaf 2010 bezig met de verduurzaming met diverse projecten in het gebied van Noord Deurningen en omstreken. Diverse projecten hebben wij voorbereid, uitgevoerd en zullen in de nabije toekomst nog meer project gaan onderzoeken en zo mogelijk realiseren. Onze project kunnen volgens ons namelijk een belangrijke bijdrage leveren om aan de opgedragen doelstellingen van de overheden te voldoen.

Ontstaan Stichting E.N.D.

Dit hebben wij gedaan in eerste instantie op basis van ons eerste rapport d.d. 28 mei 2010

“Samen komt wie tot 'n good END (Energieneutraal Noord Deurningen)

In 2010 hebben we samen met de gemeente meegedaan met de wedstrijd van de Provincie Overijssel “energie armste dorp van Overijssel”. We hebben destijds als prijs een financiële ondersteuning ontvangen. Op dat moment is de Stichting Duurzaam Noord Deurningen opgericht. In de afgelopen 10 jaar heeft de stichting al verschillende projecten uitgevoerd met het ultieme doel om in 2020 in Noord Deurningen energie neutraal te zijn. Onderstaand een chronologisch overzicht van de projecten/ activiteiten die inmiddels zijn uitgevoerd. Voor meer info zie onze website:

www.duurzaam-nd.nl

Kort samenvatting van onze project :

- Nul meting onderzoeksrapport firma TAUW
- Uitvoeren 75 EPA adviezen samen met ondersteuning van de gemeente.
- Inventariseren rapporteren mogelijk energiebesparende maatregelen.
- Uitvoeren energiebesparende maatregelen.
- Realiseren zonnepanelen op daken van diverse woningen (gemeenschappelijke inkoop)
- Onderzoek mogelijkheid monomestvergisting op boerderijschaal. Adviseur CCS
- Ondersteuning bij realisatie monomestvergisting project bij 6 melkveehouders en 2 afnemers door Energie Coöperatie IJskoud. Ontwikkeling visie kringlooplandbouw.
- Onderzoek waterkrachtcentrale in de Dinkel.
- Onderzoek uitbreiding bestaande biogasproject in Noord Deurningen naar onder andere Lattrop – Breklenkamp, Agelo en Beuningen.
- Projectvoorstel: Noord Deurningen van het aardgas af?
- Voorstel Regio Deal. Aanvraag bij het RVO, d.d. 28-11-2019.
- Organiseren diverse bijeenkomsten om inwoners en overheden en overige betrokkenen te informeren.

Op het nu ter inzage liggende ontwerp voorliggende “Rapportage Warmtetransitie visie Noord Oost Twente (NOT)” hebben we onderstaande opmerkingen:

§5.2.3 pag. 31: hier staat onderstaande tekst beschreven over Noord Deurningen:

“Noord Deurningen - Stichting Duurzaam Noord Deurningen heeft de hoge ambitie om in Noord Deurningen volledig energieneutraal te zijn in 2020. Zolang die ambitie vooruitloopt op de beleidsambities wordt hier de ruimte voor geboden. In Noord Deurningen kan een onderscheid gemaakt worden tussen wijken gebouwd vanaf 1992 en wijken van voor die tijd. Gebouwen gerealiseerd vanaf 1992 kunnen overstappen op een all-electric warmtepomp, de overige gebouwen, die niet rendabel te isoleren zijn naar een B energielabel, lenen zich het best voor een hybride warmtepomp (met duurzaam gas). Momenteel loopt er een biogas initiatief vanuit de Stichting. Er wordt onderzocht of deze kan worden uitgebreid.”

Volgens ons doet dit bij lange na geen recht aan de initiatieven, projecten die wij de laatste 10 jaar hebben onderzocht, voorbereid en daadwerkelijk hebben uitgevoerd. Dit voornamelijk gerealiseerd met vrijwilligers in eigen tijd. De inkomsten die wij hebben mogen ontvangen door behaalde enkele prijzen hebben wij geïnvesteerd in nadere onderzoeken van projecten. Zie ook bovenstaande chronologische volgorde.

Verder is de stichting het niet eens met de stelling dat gebouwen vanaf 1992 kunnen/moeten overstappen op all electric warmtepompen en oudere gebouwen kunnen overstappen op hybride warmtepompen. Dit zijn zeer kostbare aanpassingen (€40.000,- – €50.000,-) per woning. Hierbij is geen rekening gehouden met het feit dat waarschijnlijk het gehele bestaande elektrische netwerk significant moet worden verzwakt. Dit zal ook tot zeer hoge kosten gaan leiden die door een gezin met een modaal inkomen niet op te brengen zijn. De inzet van biogas als alternatief voor aardgas lijkt een veel goedkopere optie voor alle huizen ongeacht bouwjaar. Als bestaande aardgasnetwerk kan worden ingezet dan schatten wij dat de kosten €10.000,- - €15.000,- per aansluiting zullen bedragen. In §3.4.1 wordt de collectieve oplossing om het bestaande aardgasnetwerk te gebruiken om biogas of waterstof te transporteren bij een lage bebouwingsdichtheid ook als mogelijke oplossing genoemd

Het biogasnetwerk loopt op nog geen 500 m van de kern van Noord Deurningen. De stichting duurzaam Noord Deurningen wil zich dan ook inzetten om Noord Deurningen aardgasvrij te maken door de inzet van biogas eventueel in combinatie met waterstof (H₂). De stichting is momenteel bezig met het opstellen van een projectvoorstel waarin een gefaseerde aanpak zal worden gekozen:

- Fase 1: pilot waarbij biogas zal worden ingezet voor de verwarming van de Mare, School en Kerk en verwarming van geïnteresseerde particulieren aan de Kanaalweg;
- Fase 2: de gehele kern Noord Deurningen voorzien van biogas door de inzet van het bestaande aardgasnetwerk.

De generieke keuze tussen all electric voor huizen die na 1992 gebouwd zijn en een hybride warmtepomp voor oudere woningen zoals die vrijwel geldt voor alle woonkernen in Twente is volgens de stichting niet logisch. Maatwerk is geboden er zijn wellicht veel goedkopere en duurzamere oplossingen dan het toepassen van warmtepompen.

§6.5 Actieve dorpsraad, pag. 55:

Wij begrijpen de keuze om Tilligte ten aanzien van het wijkuitvoeringsplan vooraan op de routekaart te zetten niet. De stichting is van mening dat alle kernen in de gemeente Dinkelland wel een actieve dorpsraad hebben. Alle kernen zijn prima in staat om een entiteit op te richten die zich bezig gaat houden met duurzaamheid. Noord Deurningen is echter al bijna 10 jaar bezig met het uitvoeren van projecten en heeft ook nu een concreet projectvoorstel dat in onze ogen zeer gunstig zal uitpakken. Tilligte moet nog starten waarbij we als stichting duurzaam Noord Deurningen de dorpsraad van Tilligte graag met onze ervaringen ondersteunen. Eerste overleg hierover heeft inmiddels ook al plaatsgevonden (4 februari j.l.).

Stichting Duurzaam Noord Deurningen. Bankrelatie: Rabobank Denekamp nr. 1581.79.048
www.Noord-Deurningen.nl KvK. 52776514, Kanaalweg 11, 7591 NH Noord Deurningen.

Als het biogasnetwerk Noord Oost Twente de komende jaren verder wordt uitgebreid dan kunnen waarschijnlijk alle kernen van de gemeente Dinkelland worden aangesloten op biogas. Hoe mooi is het dan dat er dan inmiddels al ervaring is opgedaan met biogas voor het verwarmen van woningen in Noord Deurningen.

Wij verzoeken de gemeente (1) bovenstaande verder toe te lichten en (2) ook Noord Deurningen aan het begin van de routekaart te zetten en ons te ondersteunen met een wijkuitvoeringsplan.

Doelstelling Noord Deurningen energieneutraal in 2020 gerealiseerd!

Als doelstelling hebben wij vanaf het begin van onze oprichting gesteld dat Noord Deurningen in 2020 energieneutraal moet zijn. Dit zoals in de rapportage Warmtetransitie visie Noord Oost Twente ook wordt aangegeven.

Door de realisatie van een deel van onze projecten is Noord Deurningen in principe vanaf januari 2020 Energie Neutraal geworden. Dit betekent dat we onze doelstelling daadwerkelijk hebben gerealiseerd. De stichting is ambitieus en is daarom bezig een nieuwe doelstelling te formuleren. Eén van de onderwerpen is om Noord Deurningen in 2030 van het aardgas af gekoppeld te hebben.

Zoals reeds aangegeven komt dit niet vanzelf. Wij hebben de schouders eronder gezet en met heel veel inspanningen en onaf latende inzet samen met betrokken instanties, gemeenten en provincie Overijssel genoemde projecten voortvarend ter hand genomen en gerealiseerd. Hoe nu verder naar de STIP in de toekomst? Daar hebben wij over na gedacht. In eerste instantie samen met de inwoners inventariseren hoe nu verder?

Enquête Stichten E.N.D.

Begin 2020 gaan wij een enquête houden onder de inwoners van Noord Deurningen.

Diverse vragen worden gesteld en tevens geïnventariseerd hoeveel energie (zonne-energie en biogas) er door betrokken inwoners individueel daadwerkelijk wordt opgewekt. In deze enquête zal ook gevraagd worden aan de inwoners van Noord Deurningen op welke manier zij de woningen in de toekomst willen verwarmen als er geen aardgas meer beschikbaar is.

De uitkomst van de enquête wordt medio 2020 tijdens een algemene bijeenkomst officieel bekend gemaakt en gepubliceerd.

Wij verzoeken de gemeente Dinkelland op bovenstaande te reageren. Het doel van de stichting Duurzaam Noord Deurningen is en blijft om samen met de gemeente Dinkelland en de andere NOT gemeenten onze plannen verder uit te werken en te realiseren en daarbij heel Noord Oost Twente energie Neutraal te maken.

Noord Deurningen is voor ons niet de grens. Wij willen graag onze kennis en ervaring uitdragen en als voorbeeld dienen voor heel Twente, Overijssel en Nederland.

Namens de Stichting Duurzaam Noord Deurningen,
Met vriendelijke duurzame groeten,

A.W.T. Bruns
Voorzitter

J. Hulsbeek
Secretaris

Beantwoording zienswijze Energieneutraal Noord Deurningen

Als gemeente onderschrijven we de actieve houding van de stichting Duurzaam Noord Deurningen. Zoals reeds aangegeven in de warmtevisie in paragraaf 5.2.3. Technieккеuze naar gebieden, onder Noord Deurningen, willen we ambities die vooruitlopen op de beleidsambities van de gemeente zoveel ruimte als mogelijk bieden. Daarom hebben er in de periode dat de visie ter inzage heeft gelegen meerdere gesprekken plaatsgevonden tussen de gemeente en de stichting. Hierin hebben we de stichting onder andere de mogelijkheid geboden om gezamenlijk een subsidieaanvraag te doen voor een "Proeftuin Aardgasvrije Wijken". Helaas was de conclusie dat er op dit moment nog teveel onduidelijk is over de mogelijkheden van biogas/groengas en het daardoor lastig is om een goede aanvraag op te stellen.

Als alternatief wordt onderzocht of er alternatieve subsidies zijn, zoals een DEI+ subsidie, om in Noord Deurningen te beginnen met een pilot om biogas en/of groengas te gebruiken in woningen en andere gebouwen in Noord Deurningen. Op deze manier willen we gezamenlijk werken aan de doelstellingen van de stichting. We onderzoeken op dit moment welke ondersteuning we als gemeente hierin kunnen bieden.

De ervaringen die vanuit de pilot worden opgedaan kunnen dan worden meegenomen in het in 2021 op te stellen wijkuitvoeringsplan.

Echter hebben wij als gemeente ook keuzes te maken in de gebieden waarmee we een wijkuitvoeringsplan gaan opstellen. Daarbij moeten we onze aandacht verdelen. Op dit moment is de keuze gemaakt om te beginnen in Weerselo en Tilligte. In Tilligte is in 2019 een inventarisatie gedaan door de dorpsraad, waarbij op straatniveau is geïnterviewd wat de belangrijkste punten zijn om mee bezig te gaan in Tilligte. 7 van de 10 meest gegeven antwoorden hebben een relatie met duurzaamheid.

Naast een actieve dorpsraad is het draagvlak in een wijk erg belangrijk. Op basis van de hierboven genoemde inventarisatie kan met relatieve zekerheid worden gesteld dat hier een bepaalde mate van draagvlak is. Hierover was op het moment van opstellen van de warmtevisie bij de overige kernen nog niks bekend.

Dit betekent natuurlijk niet dat we geen recht willen doen aan de initiatieven in Noord Deurningen. In tegendeel. We willen het gesprek hier regelmatig over blijven voeren en ondersteuning bieden daar waar dat mogelijk is. Het betekent ook zeker niet dat we geen wijkuitvoeringsplan gaan opstellen in Noord Deurningen. Dit doen we wel, maar in 2021. Door tussentijds de ruimte te geven om te starten met een pilot in Noord Deurningen, zullen we in 2021 tot een beter plan kunnen komen.

Conclusie

N.a.v. de zienswijze van Stichting Duurzaam Noord Deurningen is de volgende aanpassing doorgevoerd in de Warmtevisie Noordoost Twente:

1. De stichting Energieneutraal Noord Deurningen bestaat al bijna 10 jaar. In deze 10 jaar heeft de stichting al verschillende projecten uitgevoerd met het ultieme doel om in 2020 in Noord Deurningen energie neutraal te zijn.

Zienswijze op Warmtevisie Noordoost Twente van Platform Losser Duurzaam

Platform Losser Duurzaam

Extern Transitieteam

Kerkstraat 4 ('t Greune Hoes)
7581 AB Losser
Aan het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Losser
Postbus 90,
7580 AB Losser

Losser, 6 februari 2020

Betreft: Zienswijze over de Ontwerpvisie "Warmtevisie Noordoost Twente".

Geachte college,

In "De week van Losser", van 8 januari 2020 is de Ontwerpvisie "Warmtevisie Noordoost Twente" (warmtevisie) officieel bekendgemaakt.

Hierbij maakt het Externe Transitieteam van het Platform Losser Duurzaam, nader te noemen ETT, haar zienswijze kenbaar over de warmtevisie. De reden om dit als ETT gezamenlijk te doen is dat wij van mening zijn dat we onze doelen beter kunnen halen door naar de samenleving en gemeentebestuur ons als eenheid te presenteren.

Projectplan Uitvoeringsproject 1: Platform Losser Duurzaam beschrijft de doelen van het ETT:

- *Duurzame bewustwording van de samenleving vergroten en activeren door informatiebijeenkomsten en energiecafés te organiseren.*
- *Het netwerken in en uitdagen van buurten en wijken om bezig te gaan met buurtinitiatieven*
- *Het externe Transitieteam geeft uitvoering aan deze doelen in samenwerking met de gemeente (interne transitieteam) en dorpsraadsleden.*

Verwachting draagvlak Losserse gemeenschap

Vooraf voor de wijken Losser-West en Beuningen, die vooraan staan op de routekaart verwachten wij dat het niet haalbaar is voor bewoners om in 2030 "gasloos" te zijn. De nodige investeringen zijn voor veel mensen niet betaalbaar. Daar komt nog bij dat er bewoners zijn die recent geïnvesteerd hebben in een nieuwe warmtebron, waarvan men vaak rekent op een levensduur van 15 jaar of langer. Als het tijdspad gehandhaafd blijft zal het moeilijk zijn om mensen te motiveren hun woningen te verduurzamen. Voor de eerste wijken op het tijdspad is een langere overgangperiode aan te bevelen. De verwachting is dat de gasprijs de komende jaren hoger wordt en de prijs van elektriciteit lager. Mensen zullen daardoor zelf hun afweging gaan maken wanneer het voor hen een geschikt moment is om van het aardgas af te gaan.

Beschikbare bronnen

De keuzes voor de warmtebronnen zijn gemaakt op basis van het CEGOIA model. Het CEGOIA model berekent op buurtniveau de kosten van duurzame beschikbare

warmtebronnen over de gehele keten (productie, distributie, besparing en consumptie).

Door keuzes op basis van het CEGOIA model worden andere aspecten die voor de samenleving belangrijk zijn ondergeschikt gemaakt. Denk daarbij onder andere aan gezondheid, welzijn, milieu, natuur en leefomgeving.

Collectieve energiebronnen

Voor de collectieve energiebronnen wordt in de warmtevisie sterk het accent gelegd op windturbines en zonne-energie.

Voor het plaatsten van windmolens en de aanleg van zonnevelden dient er lokaal draagvlak te bestaan. Dat zal grondig onderzocht dienen te worden alvorens ingrijpende beslissingen over ruimtegebruik voor vele jaren genomen gaan worden. Aan het bevorderen van de capaciteit van daken voor opwekking zonne-energie moet een hoge prioriteit worden toegekend. Blijkens een artikel in de TC/Tubantia van 28 januari, blijkt dat we in Twente slechts 5% van de dakcapaciteit benutten!!

Obstakels zoals bijvoorbeeld opgeworpen door schadeverzekeraars bij de plannen van Van Heek dienen zo snel mogelijk te worden weggenomen. Gemeente Losser en Provincie en samenwerkende NOT gemeenten moeten hier in gezamenlijk optrekken. Energie-coöperatie 's zoals 'Greuner' in Beuningen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Veel meer aandacht zal er gegeven dienen te worden aan biomassa (bv. initiatief in wording van A. Bijkerk en andere Losserse landgoedeigenaren), biogas (meer Greune Deals van boeren op het gebied van mestverwerking en vergisting) en waterstof. Met name op het gebied van waterstof als energiebron lopen de ontwikkelingen heel snel.

Voordeel: de gasinfrastructuur kan behouden blijven.

Individuele energiebronnen

Voor de woningen wordt sterk de nadruk gelegd op lucht warmtepompen. Aan overige warmtebronnen is naar onze mening onvoldoende aandacht besteed. Op de keuze van lucht warmtepompen in woongebieden valt veel af te dingen. Voorstanders prijzen deze warmtebron de hemel in en tegenstanders maken het met de grond gelijk. Zoals vaak spelen ook hier in beide kampen de commerciële belangen een grote rol. Enkele nadelen van lucht warmtepompen zijn het geluid en het extra (hoge) stroomverbruik.

Het laatste wordt vaak onderschat of vooraf onjuist berekend. De warmtevisie gaat uit dat in het extra stroomverbruik wordt voorzien door wind- en zonne-energie. Wordt nu bewust of onbewust over het hoofd gezien dat zonne-energie nauwelijks geleverd wordt als de warmtevraag hoog is en de wind ook niet altijd waait? Wat het geluid van warmtepompen betreft, hiervoor gelden strenge geluidseisen. Maar hoe gaat het als in woonwijken tientallen verschillende pompsystemen aan staan met verschillende frequenties en elkaar versterkende resonanties? Met name mensen met gehoor- en/of tinnitus problemen zullen daar geluidshinder van ondervinden. *(10 tot 20% van de mensen lijdt aan chronische tinnitus (langer dan 3 maanden), waarbij de symptomen vooral tussen het 40ste en het 50ste levensjaar beginnen.)*

Een deskundige daarover: *Audioloog Wim Soede van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) stelt dat de gevolgen van de bijkomende geluidsoverlast verstrekkend kunnen zijn: "een hogere bloeddruk, hogere hartslag, stress, slaaptkort en gewichtsverlies."*

Het risico bestaat dat de investeringskosten bij keuzes een grote rol gaan spelen. Heel begrijpelijk, maar vaak niet altijd verstandig, ondanks de strenge wettelijke normen.

De voorziene geluidsproblemen zullen niet alleen in de winter voorkomen, maar ook steeds vaker in de zomer, omdat de warmtepompen vaak de mogelijkheid hebben om woningen te koelen. Veel mensen zitten dan buiten. Er bestaat dan een grote kans dat daardoor onderlinge irritatie in woonwijken ontstaat.

De doelen qua energiebesparing zijn in Losser ambitieuzer dan op Nationaal niveau. Op zich is er niets mis met hoge ambities, maar de haalbaarheid is wel in het geding. Gepleit dient te worden voor hybride oplossingen als een soort tussenfase, dus aangesloten blijven op gas in combinatie met zonnepanelen, isolatie en **op termijn** ook luchtwarmtepompen. (mits voldaan aan voldoende geluidsreducerende voorzieningen) . In nieuwe wijken in Losser worden nu al projectmatig woningen voorzien van luchtwarmtepompen. Het is zinvol de ervaringen daar enkele jaren af te wachten.

"All electric" oplossingen zoals bijvoorbeeld voorgesteld voor de Lutte lijken nog moeilijk haalbaar voor bestaande woningen zolang er nog niet voldoende is geïsoleerd en ze niet zijn voorzien van vloer- of andere lage temperatuurverwarming.

Besparende maatregelen

Absolute prioriteit is nodig voor het bevorderen/realiseren van vraagreductie, dus minder energieverbruik per huishouden. Dat betekent heel veel meer aandacht voor isolatie- en en andere energie besparende maatregelen.

Het optimaal inregelen van CV installaties waarmee door het buurtinitiatief "Gas Terug" een aanvang is gemaakt is aan te bevelen voor alle woningen waar een HR ketel voor de verwarming wordt gebruikt, waarbij het waterzijdig inregelen van installaties flinke besparingen kan opleveren. Bovendien levert het inregelen van de CV per woning belangrijke info op over welke warmtevoorziening voor de betreffende woning het meest geschikt is. We refereren hierbij ook aan het terechte uitgangspunt 2 van de warmtevisie.

Trias Energetica:

1. Isoleer, zoveel als rendabel is, om de energievraag te beperken
2. Als er toch energiebehoefte blijft bestaan, gebruik dan duurzame energie
3. Kies voor de energievoorziening de meest efficiënte technologie

Dit alles zoveel mogelijk met financiële tegemoetkomingen. (leningen, subsidies, legesteruggave zoals in Tubbergen bij investeringen die vergunningplichtig zijn etc.)

Nieuwe ontwikkelingen

Uit de warmtevisie blijkt dat er theoretisch in Losser ruim voldoende potentie is van geothermie om aan de warmtevraag te kunnen voldoen. De kosten en de afnemerspotentie spelen hierbij een rol. Het onderzoek van Geofox heeft zich logisch beperkt de centrale onderzoeksvraag, namelijk: "is het kansrijk de uit geproduceerde gasvelden en bijbehorende infrastructuur in Twente te benutten als bron van duurzame geothermische energie?" Het gaat hier om relatief geringe dieptes tot 3000 meter.

Een mogelijk geschikte aanvulling is Ultra Diepe Geothermie (UDG). Hiermee kan zowel energie (elektriciteit) als warmte door één en dezelfde bron worden opgewekt.

UDG is duur, maar de bron is vrijwel continue beschikbaar, terwijl het zowel warmte als andere vormen van energie kan leveren. Ter vergelijking: met windenergie kan slechts 34 procent en 26 procent (respectievelijk op zee en op land) van het jaar energie worden opgewekt en met zonne-energie zelfs maar 8,7 procent.

Bovendien neemt UDG weinig omgevingsruimte in beslag. Onderzoek naar UDG kost geld, maar garantiefondsen kunnen het financiële risico beperken. De centrale- en provinciale overheid zijn steeds meer bereid te investeren in onderzoek en proeflocaties. Onderzoeker, de heer Jeroen Oosterwegel van Geofox gevraagd naar de kansen voor UDG in NOT:

"Je vragen inzake Ultra Diepe Geothermie zijn logisch en zinnig. Het antwoord is een stuk complexer. In theorie biedt Ultra Diepe Geothermie mogelijkheden voor het opwekken van elektriciteit (GEO-Electra). Punt is dat we over de noodzakelijk diepten (denk aan 6 tot 8 km) relatief weinig informatie hebben. Daarnaast komt ook bij Geo-Electra een enorme hoeveelheid warmte vrij die bovengronds nuttig moet zien te worden benut. Daarnaast zijn er thema's aan de orde als:

- *fracking (bewust scheuren aanbrengen in ondergrond ter verbetering waterdoorlatendheid) en daaraan gerelateerde omgevingsrisico's*
- *Concurrentie in functie (bestaande energiepartijen zullen niet snel investeren in concurrerende technieken)*

*Met andere woorden of het kansrijk is kan ik met de huidige informatie niet beantwoorden. Het lijkt me zinvol om daar nader onderzoek naar te verrichten daar de **thermische gradiënt in Twente aantrekkelijk is**".*

Balans tussen verschillende energiebronnen

In hoeverre toekomstige energiebronnen aan de verwachtingen zullen voldoen zal de toekomst uitwijzen. Duidelijk is dat we meerdere soorten bronnen nodig zullen hebben.

Daarbij is het van belang dat de toekomstige bronnen elkaar aanvullen en in balans houden. Seizoens- en weersinvloeden bepalen voor een groot deel de beschikbaarheid van bepaalde bronnen op verschillende momenten. Grootschalige opslagmogelijkheden voor elektriciteit op piekmomenten zijn nog onvoldoende beschikbaar, terwijl daar wel grote behoefte aan is. TNO doet onderzoek daarnaar, maar de nodige beschikbaarheid is niet op korte termijn te verwachten.

Om een optimale balans te bereiken is meer tijd en onderzoek nodig. Het ETT pleit voor grondig objectief onderzoek, om in elke situatie de juiste technologie toe te passen, waarbij een lange termijn visie leidend dient te zijn.

Advies en verzoek aan het gemeentebestuur

De gemeente heeft de regie over de lokale warmtetransitie. De warmtetransitie is onderdeel van de energietransitie.

Een van de uitgangspunten van de warmtevisie is "We doen het samen". Laat dat dan ook betrekking hebben op de te maken keuzes voor energie en warmtebronnen.

De samenleving betrekken is van groot belang voor het creëren van het nodige draagvlak. De samenleving en het ETT denken graag mee. Door het tijdspad anders in te delen, vooral voor de wijken die vooraan staan op de routekaart, zal er meer tijd komen voor onderzoek en debat in de samenleving, terwijl al een start gemaakt kan worden met no-regretmaatregelen. Zo gaat geen kostbare tijd verloren. Tevens kan dan beter gebruik worden gemaakt van nieuwe en mogelijk goedkopere ontwikkelingen. Verkeerde keuzes worden op deze manier zoveel mogelijk voorkomen.

Burger als bondgenoot

Bestuurders kunnen ook bij de energietransitie hun voordeel doen met het Participatiehandvest van de Vereniging Eigen Huis en NLVOW (De belangenvereniging voor omwonenden windturbines).

Wij vragen u om deze zienswijze ook voor te leggen aan de gemeenteraad en ons op de hoogte te houden in welke mate u hier rekening mee wilt houden in uw besluitvorming.

Hoogachtend,

namens het Extern Transitieteam,

de voorzitters w.g. R. Tameling en w.g. M. Doosje